

Όσιος Αθανάσιος ο Πάριος - Ο φωτισβέστης κι εχθρός της Ελληνικής Επανάστασεως

Ο Αθανάσιος ο Πάριος (πραγματικό όνομα Αθανάσιος Τούλιος), έζησε κατά τον 18ο και 19ο αιώνα (1721-1813) και υπήρξε ένας από τους πολυγραφότερους ταγούς της Εκκλησίας, καθώς κι ένας εκ των κυριότερων -ίσως ο κυριότερος- πολέμιων του Διαφωτισμού, των φιλελεύθερων και επαναστατικών ιδεών.

Ξεκίνησε τις σπουδές του στη Σμύρνη και συνέχισε στο Άγιο Όρος κοντά στον Ευγένιο Βούλγαρη, με την παρότρυνση του οποίου ανέλαβε αργότερα την διεύθυνση της σχολής του Γένους στη Θεσσαλονίκη. Αργότερα θα επιστρέψει στο Άγιο Όρος, όπου και θα χειροτονηθεί πρεσβύτερος. Η συμμετοχή του όμως στο «κίνημα των Κολλυβάδων» (ήταν αντίθετοι στην τέλεση μνημοσύνων με κόλλυβα κατά την Κυριακή, επειδή, υποτίθεται, αμαυρώνονταν ο αναστάσιμος χαρακτήρας της -τέτοια «σοβαρά» προβλήματα ταλάνιζαν τους ιερωμένους), οδήγησε στον αποσχηματισμό του ως αιρετικού, το 1776. Αυτό όμως δεν θα τον εμποδίσει να συνεχίσει το συγγραφικό του έργο, πιστός στην ορθόδοξη παράδοση.

Όπως κι ο Κοσμάς ο Αιτωλός, έδινε θεολογική κάλυψη στη σκλαβιά και τον οθωμανικό ζυγό κι έκανε ό,τι μπορούσε, σύμφωνα και με τη γραμμή του Πατριαρχείου, για να «κρατά τους ραγιάδες σε ησυχία», ενώ κατά μία σοβαρή εκδοχή, φέρεται να ήταν το δικό του χέρι που έγραψε την «Πατρική Διδασκαλία», ένα εμετικό και κατάπτυστο φιλότουρκο κείμενο, ένα μνημείο ραγιαδισμού.

Η μισαλλοδοξία κι ο φανατισμός, είναι διάχυτα στοιχεία στα έργα του και, σε αντίθεση με ό,τι προστάζει το αποκαλούμενο «χριστιανικό ήθος», ο Πάριος δεν φείδεται βαρύτατων χαρακτηρισμών και ύβρεων εναντίον όσων θεωρεί αντιπάλους του ...

Στο βιβλίο του «Αλεξίκακον φάρμακον», στρέφεται εναντίον του Βολτέρου,

κεντρική μορφή του Διαφωτισμού. Σε αντίθεση με τους Έλληνες εθνικούς που «εστάθησαν εναντίοι των αγίων Γραφών», ο Πάριος δεν αναγνωρίζει κανένα ελαφρυντικό στον «παράφρων», «παμμίαιο» και «άσπονδο εχθρό του Ιησού Χριστού», Βολτέρο, επειδή «ούτος ο κατάρατος εγεννήθη χριστιανός και έναν μόνο Θεό τρισυπόστατο εδιδάχθη»:

Δεν είναι παράξενον, εις τας Αθήνας, ακούσαντες οι Αθηναίοι του Παύλου, οπού εκήρυττεν την εκ νεκρών Ανάστασιν του Ιησού, επεριγέλων και εχλεύαζον αυτόν, δεν είναι λέγω παράξενον τούτο, διατί ήσαν εθνικοί Έλληνες ανήκουστοι ολότελα, και στερημένοι από το φως της αποκαλύψεως, ήτοι των θείων Γραφών. [...]

Εστάθησαν εναντίοι των αγίων Γραφών, και άλλοι, όμως όχι χριστιανοί, αλλ' Έλληνες εθνικοί, οίον κάποιος Κέλσος, κάποιος Πορφύριος Τύριος, και άλλοι· αλλ' είχαν εκείνοι λόγον να φανούν πολέμιοι του Ευαγγελίου, διατί το Ευαγγέλιον, και απλώς όλη η θεία Γραφή ανέτρεπε τον ελληνισμόν, τον οποίον επρέσβευον, όχι μόνο με λόγους και συγγράμματα, αλλά και με διωγμούς και αίματα, αλλ' ούτος ο κατάρατος εγεννήθη χριστιανός και παιδιόθεν έναν μόνο Θεόν τρισυπόστατον εδιδάχθη· όθεν και καμμίαν αιτίαν δεν είχε να φέρεται κατά του Χριστιανισμού, και να αναιρή τα βιβλία οπού συσταίνουσιν τον Χριστιανισμόν, έξω μόνον μίαν άκραν κακίαν κατά του Ιησού Χριστού, ωσάν να τω έκαμε τα μέγιστα κακά.

Το 1798, στο κείμενο «Απολογία χριστιανική», το οποίο όπως διευκρινίζεται στον υπότιτλο, γράφτηκε ανωνύμως και «αξιώσει του Παναγιωτάτου και Θειοτάτου Πατριάρχου Γρηγορίου» (Ε'), ο Πάριος χαρακτηρίζει «αιρετικούς» και «άθεους», όσους κηρύσσουν τον λόγο της «ψευδώνυμης» ελευθερίας και προειδοποιεί για τις συνέπειες:

(Έχουν) σκοπόν και απόφασιν να εξαπλώσουν πανταχού, την θνητοψυχίαν, την ασέβειαν, την αθείαν, προβάλλοντες μεν εις τα πλήθη το ψευδώνυμον όνομα της λιμπερτάς, ήγουν ελευθερίας, σπέρνοντες δε όπου φθάσουν, φθοράς, αφανισμούς, λεηλασίας, ακαταστασίας και αρπαγάς· ωχ, τί να ειπώ; και τί να βοήσω; το κακόν είναι απερίγραπτον, είναι ανεκδιήγητον, τα αθεώτατα άρματα νικώσι, προχωρούσι, θριαμβεύουσι, τα δένδρα της αθείας (έτσι πρέπει να λέγωνται ορθότερον) πανταχού φυτεύονται και ριζώνουσι, και ο σταυρός του

Χριστού (φεύ) ξερριζώνεται, και ατίμως εκβάλλεται.

Στη συνέχεια, καλεί προς εξέταση την «πολυθρύλλητον τούτην ελευθερίαν» και εκθέτει τις απόψεις του γι' αυτήν:

Η ελευθερία λοιπόν είναι δύο λογίων, η μία είναι της ψυχής, η άλλη του σώματος· εξετάζοντες δε και εις τα δύο την φύσιν της ελευθερίας, ευρίσκομεν και είναι η αδουλωσύνη, ήγουν το να μη γνωρίζη τινάς καμμίαν εξουσίαν επάνω εις τον εαυτόν του, ουδέ από άλλον να προστάζεται. Αλλ' αυτό ο ίδιος να είναι μόνος κύριος και εξουσιαστής εις τον εαυτόν του, και όχι κανένας άλλος εις τον κόσμον.

Και λοιπόν όταν το είναι της ελευθερίας είναι τοιούτον, ώστε να μην υπόκειται εις κανέναν δεσπότη ο άνθρωπος, εγώ απόφημι, ήτοι αρνούμαι τοις όλοις το καθολικό δόγμα εκείνο των αφρονεστάτων αθέων, ότι δηλαδή οι άνθρωποι γεννώνται εις τον κόσμον ελεύθεροι, μάλιστα και λέγω, και διισχυρίζομαι, και αποδεικνύω, πως δεν δίδεται εις τον κόσμο μία τοιαύτη ελευθερία, αλλά και γεννώνται και ζώσιν εις τον κόσμον κατά πολλούς τρόπους δούλοι οι άνθρωποι.

Και παρευθύς, διά να μην χασομερώμεν, τίς έχωντας σώας τας φρένας δεν ομολογεί πως όλη η ανθρώπινος φύσις, ωσάν δημιούργημα και ποίημα οπού είναι, είναι ομού με όλα τα κτίσματα δούλη του Θεού του δημιουργού και δεσπότη όλων; [...] Λοιπόν δούλοι είναι και οι άνθρωποι του Θεού, καθώς και τα λοιπά κτίσματα. Και τόσον είναι αληθινόν, πως είναι δούλος ο άνθρωπος, ώστε οπού, όταν αγνωμονή, και δεν κάνη το προσταττόμενον, τρώγη και δαρμόν, και δαρμόν μάλιστα αιώνιον.

[...]

Μωροί λοιπόν και άφρονες είναι εκείνοι, οπού και με το στόμα λέγουσι, και εν τάξει νόμου αποφασίζουν, πως οι άνθρωποι γεννώνται ελεύθεροι. Της Επικούρου αγέλης είναι θρέμματα οι τοιαύτα λέγοντες, άθεοι, θνητόψυχοι, αποστάται των ουρανίων νόμων, αντάρται της θείας μεγαλειότητος, άξιοι να μισώνται και να βδελύσσωνται από όλα τα κτίσματα, ως εχθροί του δημιουργού

και δεσπότη των όλων Θεού.

[...]

(Ο μωρός λαός) με το κήρυγμα της ελευθερίας βλέπει τον εαυτόν του, έξω από κάθε ανθρωπίνη εξουσίαν, την οποίαν έπειτα ονομάζει τυραννίαν, και ας μην είναι και τυραννία. Με το κήρυγμα της ισότητος, φαντάζεται ο υδροφόρος και ο τους κοπρώνας καθαίρων, τον εαυτόν του ίσον με τους πλέον υψηλούς και υπερλάμπρους εις την ευγενείαν, αλλ' ω μάταιοι και ανόητοι άνθρωποι, τί κέρδος πιθήκω, ει δοκεί λέων είναι, κατά τον θεολόγον Γρηγόριον; αν η μαϊμού λέγει, φαντάζεται, πως είναι λεοντάρι, τί διάφορον έχει από τη φαντασία εκείνην;

[...]

Όλη η θεία Γραφή, εις την οποίαν μέσα περιέχεται η χριστιανική πίστις, διδάσκει τους εδικούς της μαθητάς, ήγουν τους χριστιανούς, να φυλάττουν με όλη την αλήθειαν, υποταγήν, και υπακοήν και σέβας εις τους βασιλείς και ηγεμόνας των πόλεων.

Ακολουθως, ο Πάριος, ο οποίος ασφαλώς, σε άλλες εποχές, θα διέπρεπε ως ιεροεξεταστής, εκφράζει την απογοήτευσή του επειδή «ο νόμος της χάριτος δεν συγχωρεί θάνατον την σήμερον» και προτείνει εναλλακτικές λύσεις καταπολέμησης των «αιρετικών» και των «άθεων», που διαβρώνουν τις κοινωνίες με τις απόψεις τους περί ελευθερίας και ισονομίας:

Ημπορεί όμως η ποινή να γίνηται, εις τα μιανρά εκείνων συγγράμματα, ήτοι να κατακρίνονται, και να καίωνται, καθώς οι ιεραί Σύνοδοι προστάζουν. Ό,τι παρά τη θεία Γραφή, εξίσου είναι μισητά, και ο ασεβών και η ασέβεια αυτού.

Στον επίλογο του κειμένου, ο Πάριος συμβουλεύει τους χριστιανούς να καθίσουν ήσυχοι στ' αβγά τους, ζώντας «χριστιανικά κατά το θέλημα του Θεού» και να μην παρασύρονται από τις σειρήνες των άθεων φιλοσόφων, αλλά να μένουν πιστοί στα προστάγματα της Εκκλησίας:

Λοιπόν, χριστιανοί αδελφοί, επειδή ο σκοπός και το τέλος του παρόντος μου ταπεινού λόγου είναι να σας συμβουλευσω ως αδελφός ζηλωτής, και να σας

νουθετήσω, ως πρεσβύτερος κατά την ηλικίαν, να φυλάττητε καλώς την αγιωτάτην ημών θρησκείαν, διά τούτο σας παρακαλώ να θελήσητε να μου ακούσητε, πρώτον όσον είναι δυνατόν να ζήτε, τί λογής; Φθάνει να πω χριστιανικά, ήτοι κατά το θέλημα του Θεού. Ότι όταν έτσι ζήτε, και απέχεσθε από παντός μολυσμού σαρκός και πνεύματος, ποία αμφιβολία, πώς με τρόπον τούτον θέλετε μένει στερεοί εις την πατροπαράδοτον ευσέβειαν; επειδή ανίσως, κατά τους θείους πατέρας, και καθώς το ζωντανό παράδειγμα των Γάλλων μας διδάσκουν, ο φαύλος βίος, φαύλα γεννά δόγματα. Φανερόν ότι η ενάρετος πολιτεία, φυλάττει τον άνθρωπον, και δεν τον αφήνει να πλανηθή μακράν από την αλήθειαν.

[...]

Αδελφοί ας μην ξεμακρύνουμε από την ανάγνωσιν των αγίων πατέρων και διδασκάλων της εκκλησίας, διατί εκείνοι μας θερμαίνουν την ψυχήν, προς την μελέτην των θείων Γραφών. Ηξεύρω να ειπώ διά βέβαιον, ότι πολλοί σπουδαίοι από την μακράν συνήθειαν οπού κάμνουν εις τα ελληνικά και μάλιστα εις τον κατάπτυστον και βρωμερόν Λουκιανόν, ύστερον αηδιάζουσι να πιάσουν εις τα χείρας των βιβλίων εκκλησιαστικών. Και κατά αλήθειαν εμπράκτως είδομεν ότι τούτο εστάθη εις πολλούς αίτιον ψύχρας θανασίμου προς τα θεία, και τελευταίον και απωλείας της εσχάτης, ήγουν αθείας παραίτιον, ότι και οι σοφοί της Ευρώπης αν εξετάσωμεν ακριβώς εντεύθεν κάνουσιν αρχήν του αθείσμου. Από την αρχή της σπουδής των, οπού είναι η γραμματική, έως το έσχατον τέλος της φιλοσοφίας, Θεού έννοια και λόγος ουδαμού γίνεται ή ακούεται· άλλο δεν βλέπουσιν, άλλο δεν ακούουσι, και άλλο δεν είναι εις τον νουν τους, πάρεξ αριθμοί, γραμμαί, σχήματα, κώνοι, κύλινδροι, πυραμίδες, τηλεσκόπια, πλάνητες, σώματα, μόρια, ύλη, φύσις. Θεού δε λόγος ή έννοια ουδαμού.

[...]

Μην ακούετε τους φιλοσόφους, φιλοζόφους μάλλον ειπείν, αλλά τους θείους Αποστόλους· μη τους φαυλοβιωτάτους και εξωλεστάτους, αλλά τους σωφρονεστάτους, τους ασκητικωτεστάτους, τους αγιωτάτους· μη τους αμαθεστάτους κατά τα θεία, αλλά τους θεοσόφους και πνευματοφόρους· μη τους θνητοψύχους και υλόφρονας· μη τον αθεώτατον και βρωμερώτατον Βολταίρ, αλλά τον θεάνθρωπον Ιησού...

[...]

Λοιπόν χριστιανοί αδελφοί προς εσάς στρέφω του λόγου το τέλος· προς εσάς οπού ευρίσκεσθε μέσα εις την κιβωτόν του Θεού την αγίαν μας εκκλησίαν, προς εσάς τα τέκνα του Θεού, βοώ και λέγω με όλον τον αδελφικόν ζήλον αδελφοί, αν θέλητε να γλυτώσητε από τον κατακλυσμόν της ασεβείας, μέσα στέκεσθε εις

την κιβωτόν, μην ευγαίνετε έξω από την κιβωτόν, ήγουν εις τα όρια της εκκλησίας μένετε· δηλαδή εις τα προστάγματά της πείθεσθε, εις τα εντολάς της, αποστρεφόμενοι κάθε λογισμό απειθείας.

Το 1802, στο έργο του «Περί της αληθούς φιλοσοφίας» (πλήρης τίτλος: «Περί της αληθούς φιλοσοφίας, ή αντιφώνησις προς τον παράλογον ζήλον των από της Ευρώπης ερχομένων φιλοσόφων και επί αφιλοσοφία το ημέτερον γένος ανοήτως οικτειρόντων»), το οποίο ο Πάριος υπέγραψε με το ψευδώνυμο «Ναθαναήλ Νεοκαισαρεύς», εκτόξευσε όσα βέλη διέθετε, τόσο προς την αρχαιοελληνική παιδεία, όσο και προς στον Διαφωτισμό, γενικότερα δε εναντίον της γνώσης και των επιστημών. Κάποια ενδεικτικά αποσπάσματα...

Κεφάλαιο Α΄: Εστιάζοντας κυρίως στην προσωπική ζωή των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων, ο Πάριος τους απονέμει και τα «παράσημα» των «εξωλεστών» και «ρυπαρών υποκειμένων»:

Πάντες λοιπόν οι τε παλαιοί και οι νέοι των Ελλήνων φιλοσόφων, μέχρι λόγων μόνον εφιλοσόφουν και μέχρι λόγων ετίμων και edίδασκον την αρετήν, δούλοι εν τοις έργοις εξελεγχόμενοι των παθών προθυμότατοι. Τούτους δε τους κατά μεν την θρησκείαν τυφλούς, κατά δε την πράξιν εξωλεστάτους αναδέχονται την τιμήν να συστήσωσιν ημίν ως προαγωγούς της του Γένους ευδαιμονίας οι παράλογοι της φιλοσοφίας ζηλωταί, οι οικτείροντες το ημέτερον Γένος επί αφιλοσοφία, ο έστιν επί σπάνει των αθλίων και ρυπαρών τούτων υποκειμένων.

Κεφάλαιο Β΄: Αφού θυμίζει πως ο «μακάριος Παύλος» δίδαξε πως «τα μωρά τού κόσμου εξελέξατο ο Θεός, ίνα τους σοφούς κατεσχύνη» (Προς Κορινθίους Α΄, 1: 27), επιπλήττει όσους αναφέρονται «μετ' εγκαρδίου αισθήματος», στους «καταπτύστους εκείνους και μωρούς» Έλληνες φιλοσόφους:

Μετά πάντων δε ταύτα, ω τάλανες φιλόζοφοι ή φιλόσοφοι, παρατρέχετε μεν και αποβάλλετε τους θειοτάτους εκείνους και τω όντι σοφωτάτους άνδρας, τους απλανείς εκείνους φωστήρας, τους εκ της πλάνης τον κόσμον επιστρέψαντας, τους ιερούς λέγω Αποστόλους, τον Πέτρον, τον Παύλον, τον Ανδρέαν, τον Ιωάννην, τον Ιάκωβον και τους λοιπούς, μετ' εγκαρδίου δε αισθήματος

αναφέρετε τους καταπτύστους εκείνους και μωρούς και δεν αισχύνεσθε καυχώμενοι επί τοις λήροις εκείνοις και άφροσιν ίνα οικτείρητε αλόγως τους θεοσόφους και πολίτας της άνω μακαριότητος, διότι λείπουσιν, ή δεν ευδοκιμούν εν τω Χριστώ νόμω, πληρώματι τα αμαρτωλά και άφρονα εκείνα καθάρματα;

Κεφάλαιο Γ΄: Ο Πάριος καλεί τους «χριστωνύμους λαούς, όπως γρηγορώσι και φυλάττωνται τους επιόντας εχθρούς και μάλιστα τους περί αθεωτάτους των αθέων, Βολταίρον και Ρενάνα» και συμπεραίνει με λύπη, ότι το δυστύχημα δεν είναι η απουσία των «Ζηνώνων και Ευκλειδών και των παραπλησίων άλλων μετεωρολεσχών», αλλά των «πατέρων» της Εκκλησίας, όπως «των Βασιλείων, των Γρηγορίων, των Χρυσοστόμων» κ.ά.:

Τούτων αληθώς ένεκα είνε οικτιρμού άξιον το Ελληνικόν Έθνος, ουχί της απουσίας των Δημοκρίτων και Πλατώνων, των Ζηνώνων και Ευκλειδών και των παραπλησίων άλλων μετεωρολεσχών· ουχί διότι δεν σεμνύται επί Νεύτωσιν, Ουολφίοις και Λωκκίοις και άλλοις τοιούτοις φημιζομένοις, ότι υπερακόντισαν εις το έπακρον την φιλοσοφίαν· ουχί, λέγω, επί τοιούτοις λήροις και φληνάφοις, αλλ' επί απουσία φεύ! των Βασιλείων, των Γρηγορίων, των Χρυσοστόμων, των Αθανασίων, των Κυρρίλων, των Αυγουστίνων, των Αμβροσίων, των Δαμασκηνών, των Σοφρωνίων· των ουρανοφρόνων τούτων ανδρών, των ομοτρόπων τοις Αποστόλοις, των όντως κοσμοσωτήρων, των πυξίων του Πνεύματος, των συνεργών του Χριστού κατά Παύλον· αλλ' οίμοι! τί λέγω; ηφανίσθη πάμπαν και αθρόως απεσβέσθη ο ζήλος των αιιδίμων εκείνων διδασκάλων, ο εμψυχών και θερμαίνων και ζωογονών τους νενεκρωμένους τη αμαρτία, και εις τα ύψη του ουρανού αποκαθιστών αυτούς!

Κεφάλαιο Δ΄: Εάν η αρχαιοελληνική παιδεία ήταν αναγκαία και χρήσιμη, θα την δίδασκε και ο «πάνσοφος» Ιησούς· προφανώς όμως και δεν ήταν, καθώς «εδίδαξε τα αναγκαία προς σωτηρίαν». Οπότε:

Εάν τυχόν λοιπόν τα θύραθεν μαθήματα ήσαν αναγκαία, διά την αιώνιον εκείνην του ανθρώπου ευδαιμονία, δυοίν θάτερον, ή Αυτός ώφειλε να τους διδάξη ταύτα

πάντα τα λογικά και μαθηματικά, και φιλοσοφικά, και αστρονομικά, και τους αποδείξη σοφούς και ρήτορας, ή να επιτάξη αυτοίς, όπως απέλθωσιν εις τα Σχολεία και Λύκεια των Ελλήνων, και διδαχθώσι πρώτον τα του Πλάτωνος και Αριστοτέλους και των λοιπών Ελλήνων σοφών, είτα δε να παραδεχθή αυτούς μαθητάς.

Αφ' ου βέβαια εν τοσαύτη κείται η θύραθεν φιλοσοφία σπουδή, ώστε να οικτείροντα μεν οι μη μετέχοντες αυτής, να μακαρίζονται δε οι πλεονεκτούντες, τουναντίον, ώφειλεν ούτω να ποιήση προς τους αγροίκους εκείνους και απαιδεύτους πάντη μαθητάς.

Αλλά τοιαύτην μη δους επιταγήν ο ουράνιος εκείνος και θείος διδάσκαλος και νομοθέτης, δεν παρέχει ημίν το ενδόσιμον του εκλαβείν την περί τούτου σιωπήν ως φανεράν της Αυτοσοφίας κρίσιν και απόφασιν, ότι προς το αιώνιον εκείνο του ανθρώπου αγαθόν ουδαμώς συντελούσι τα εξ ανθρώπων μαθήματα;

Κεφάλαιο Ε΄: Η γνώση αποτελεί κενοδοξία που δεν πρέπει σε έναν σωστό χριστιανό, ενώ και το ελληνικό έθνος δεν πρόκειται να ωφεληθεί απ' αυτή. Αφήστε τις επιστήμες και κοιτάξτε προς τον ουρανό, γιατί εκεί βρίσκεται το μέλλον του ανθρώπου:

«Τί γαρ ωφελήσει άνθρωπον, εάν κερδίση τον κόσμον όλον και ζημιωθή την ψυχήν αυτού;». Τί ωφελήσει τον άνθρωπον, εάν αποκτήση πάσαν γνώσιν και επιστήμην του κόσμου τούτου, έπειτα αδιακρίτως ως τις μωρών αποκλεισθή της βασιλείας των Ουρανών; Οποίον δε τί χρήμα είνε εκείνο ου το κέρδος αιώνιος ζημία; Αλγεινόν και ακούσαι.

Διό δη ας περιλάβωμεν εαυτούς εντός των κεχαραγμένων των ανθρώπων ορίων, άτινα φιλανθρωπούσα η θεία Πρόνοια περιέγραψε τόσο στενά, ίνα μη επτοημένοι προς την επίγειον διατριβήν προσέχωμεν τοις κατ' αυτήν και αμελώμεν των προς τον ουρανόν χριστιανικών καθηκόντων.

Ἐπειτα δε και η σημερινή του Ελληνικού Ἔθνους τύχη, δεν δίδει ἡμῖν τον λόγον ουδέ την ανάγκην του θηρεύειν τοιαύτην σπουδήν, ης η χρήσις ουδέν συμβάλλει προς την ἡμετέραν κατάστασιν, πλην πεφυσιωμένης οικήσεως και κενοδοξίας.

Στον επίλογο του έργου, που φέρει τον τίτλο «Παραίνεσις αποτρεπτική», ο Πάριος προτρέπει τους χριστιανούς να μην έρχονται σε επαφή και να διώχνουν από κοντά τους, τους «μιαρούς» και «ψωραλέους» φιλοσόφους, για να μην «μολυνθούν» και οι ίδιοι από τη «νόσο» τους:

Φυλάττεσθε όθεν, αδελφοί, από της φθοροποιάς και μiasματικής αυτών κοινωνίας, φεύγετε αυτούς ως αλαζόνας και ψευδωνύμους φιλοσόφους, μένετε εν οἷς ἐμάθετε και ἐπιστώθητε, και αποφεύγητε αυτούς ως λύκους ψωραλέους, οἵτινες εάν μη μεταδώσωσιν υμῖν της νόσου, θέλουσιν προσπαθήσει και θέλουσιν ίσως γέννησθε διά παντός θύματα θύματα της λύσεως αυτών.

Ο Πάριος, δεν θα διστάσει να επιτεθεί και στον πρώην μαθητή του, Βενιαμίν Λέσβιο, ο οποίος έκανε το «λάθος», σε αντίθεση με ό,τι πρεσβεύει η Αγία Γραφή, να υπερασπιστεί το ηλιοκεντρικό σύστημα και θα τον καταγγείλει στο Πατριαρχείο, το 1803, ως αιρετικό και κακόδοξο. Σε επιστολή του προς τον ίδιο, αφού χαρακτηρίζει την Ευρώπη ως «το βάραθρον του Άδου», τον κατατάσσει στους «λιποτάκτες»:

Τί θέλουν μας ωφελήση οι κύκλοι και αι πυραμίδες και τα τετράγωνα και τα αστρονομικά τηλεσκόπια; Ουδέν. Τα μαθήματα της έξω σοφίας δεν είναι αναγκαία προς την αληθινήν ευδαιμονίαν. Τίς λοιπόν η τοιαύτη ορμή και άκριτος επιθυμία, με την οποίαν οι περισσότεροι φέρονται εις απόκτησιν αυτής; Η Ευρώπη είναι το χάος της απωλείας, το βάραθρον του Άδου. Εγύρισες και με πολύν πλούτον φιλοσοφικών ειδήσεων και με φήμην μεγάλην πως είσαι, ή ένας άριστος γεωμέτρης, ή ένας τέλειος αστρονόμος, ή ένας άκρος φυσιολόγος, ή ένας θαυμάσιος αλγεβριστής. Τούτων απάντων εγώ βλέπω το κέρδος, όταν εσύ εβρίσκεσαι υπεύθυνος εις το κρίμα της λιποταξίας.

Το 1805, στον λίβελο «Νέος Ραψάκης», ο οποίος αποτέλεσε απάντηση στην «Αδελφική Διδασκαλία» του Αδαμάντιου Κοραή (η οποία με τη σειρά της αποτελούσε απάντηση στην «Πατρική Διδασκαλία»), αφού εκφράζει την «κατανόηση» του για τα πάθη των σκλαβωμένων ραγιάδων, καταφέρεται εναντίον των «ελληνοφρόνων» που κινούνται προς την ελευθερία, με τρόπο «όχι τίμιον και χριστιανικόν και χριστιανοίς πρέποντα, αλλά βαρβαρικόν τωόντι και βαρβάροις πρέποντα». Ο Διαφωτισμός και η επαναστατική προπαγανδευτική, στιγματίζονται ως «αντίθεος σκευωρία», που αποκάλυψε η «θεία Πρόνοια» και που είναι, σύμφωνα και με την Εκκλησία, «απηγορευμένη από τους θείους νόμους εις τους μαθητάς του Χριστού»:

Δεν μπορεί τίνας να αρνηθεί, ότι τα πάθη και αι θλίψεις και τα βάσανα, οπού πάσχουν οι αδελφοί μας χριστιανοί υποκάτω εις τον ζυγόν των νυν κρατούντων, είναι και πολλά και πικρά, και δεινά και υπέρδεια. Είναι τούτο ομολογούμενον και συμπάσχομεν τοις πάσχουσι και συστενάζομεν τοις στενάζουσι, κατά τον θείον Παύλον, οπού προστάζει λέγων «χαίρειν μετά χαιρόντων και κλαίειν μετά κλαιόντων» και πάλιν «είτε πάσχει εν μέλος, συμπάσχει πάντα τα μέλη».

Ταύτα ίσως διανοούμενοι κάποιοι από τους εδικούς μας ομογενείς, και, τρόπον τίνα, ζήλω διαπύρω κινούμενοι υπέρ της ελευθερίας του Γένους, φιλόσοφοι μάλλον όντες ή φιλόχριστοι, και φιλάδελφοι μάλλον ή φιλόθεοι, και μάλλον γηινόφρονες ή ουρανόφρονες, τρόπον εξεύρον της των όλων ελευθερίας, όχι τίμιον και χριστιανικόν και χριστιανοίς πρέποντα, αλλά βαρβαρικόν τωόντι και βαρβάροις πρέποντα.

Τίς και ποίος ούτος; Βιβλιάριον εξέδωκαν, «Ρόπαλον του Ηρακλέους» αυτό ονομάσαντες, οι ελληνόφρονες· βιβλίον δηλαδή διεγερτικόν, ερεθιστικόν, παρακινητικόν, ώστε πάντες οι απανταχού χριστιανοί, εν ρητή ημέρα, να δείξουν του Ηρακλέους την αλκήν εναντίον των τυρρανούντων αυτούς, και τα εξής· ο νοών νοείτω.

Η θεία Πρόνοια ηλέησε το γένος των χριστιανών, και, προτού να διαδοθούν εις τον κόσμον εκείνα τα κακέμφατα ρόπαλα, έκαμε και εφανερώθη η αντίθεος αύτη σκευωρία, και παρεδόθησαν εις το πυρ· και οι κατά των ιδίων δεσποτών την κοινήν και καινήν ευτρεπίσαντες μάχαιραν, μάχαιραν εύρον μισθόν του παραλόγου ζήλου αυτών.

Η αγία Εκκλησία, ταύτα μαθούσα, και φρίξασα επί τω καινώ και ολεθρίω τούτω ακούσματι, έτι δε και επιταγήν λαβούσα, εξέδωκεν εις το κοινόν, διά τινός αδελφού, ωσάν ένα σωτήριον αντίδοτον προς την ολέθριον εκείνην προτροπήν, μίαν πατρικήν και αδελφικήν παραίνεσιν, εις τους απανταχού χριστιανούς, κηρύττουσαν τοις πάσι και λέγουσαν: Αδελφοί, στώμεν καλώς· ότι, πρώτον μεν, μία τοιαύτη πράξις είναι από μιας απηγορεύμενη από τους θείους νόμους εις τους μαθητάς του Χριστού· δεύτερον δε, ότι και σφόδρα επικίνδυνον ήτον και είναι εις όλον το γένος των χριστιανών, όσοι ζουν υποκάτω εις τούτην την επικράτειαν, ένα τοιούτον τόλμημα· και πρέπει να το ομολογήση, όποιος δεν είναι στερημένος πανταπάσιν από συλλογιστικήν δύναμιν.

Η αναφορά στο «Ρόπαλον του Ηρακλέους», φωτογραφίζει τον Ρήγα Φεραίο, ο οποίος το χρησιμοποιούσε ως σύμβολο της δύναμης των σκλαβωμένων που θα εξεγείρονταν. Ίσως το παραπάνω κείμενο, να ήταν περιττό, εάν ο Πάριος, παρέπεμπε απ' ευθείας σε κάποια από τα κείμενα, του θεωρητικού της δουλείας, του «θείου» και «μακάριου» Παύλου, που πολλάκις επικαλείται ο συγκεκριμένος «όσιος», όπως: *«Τους δούλους να τους νουθετείς να υποτάσσονται στους δικούς τους κυρίους, να τους ευαρεστούν σε όλα, να μη αντιμιλούν· να μη οικειοποιούνται τα ξένα πράγματα, αλλά να δείχνουν κάθε αγαθή πίστη· για να στολίζουν σε όλα τη διδασκαλία τού σωτήρα μας Θεού»* (Προς Τίτον, 2: 9-10). (Βλέπε και: «Ο καθαγιασμός της δουλείας στον Χριστιανισμό»).

Ο αντεπαναστατικός κι φωτοσβεστικός ζήλος του Αθανάσιου του Πάριου, δεν άφησε ασυγκίνητη την ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία το 1995 φρόντισε, έστω και καθυστερημένα, να τον εντάξει στο αγιολόγιό της, τιμώντας την μνήμη του στις 24 Ιουνίου. Η δε κατοπινή ελληνοχριστιανική ιστοριογραφία, κάνοντας ένα άνοστο και κακόγουστο αστείο στην ίδια την Ιστορία, τον συμπεριέλαβε και τον τοποθέτησε ανάμεσα στους «Διδασκάλους του Γένους» (όπως και τον άλλον «άγιο» σκοταδιστή και τουρκόδουλο καλόγερο, τον Κοσμά τον Αιτωλό), αγκαλιά

δηλαδή με τον Αδαμάντιο Κοραή και τον Ρήγα Φεραίο, ή κατά πως εύστοχα λέει ο Δημήτρης Λιαντίνης, «ο Εφιάλτης αγκαλιά με τον Λεωνίδα».